

การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ เพื่อสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนในชายแดนใต้

Public Participation in Building Sustainable Peace in Southern Thailand

ชายนีย์ ช. บุญพันธ์*

Kayanee Chor Boonpunth**

บทคัดย่อ

ขณะที่ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทยยังไม่มีทีท่าจะยุติ การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ถือเป็นสิ่งจำเป็น การจะบรรลุสันติภาพได้อย่างยั่งยืนนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและตัวแทนกลุ่มต่างๆ ล้วนมีความสำคัญไม่แพ้รัฐบาล วัตถุประสงค์ของบทความชิ้นนี้เพื่อต้องการเผยแพร่ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่มีต่อกระบวนการพูดคุยและการสร้างสันติภาพ และเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งและความร่วมมือของกลุ่มคนหลายฝ่ายในการสร้างสันติภาพในพื้นที่ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มาจากฐานข้อมูลผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ (Peace Survey) ทั้ง 3 ครั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง 2560 โดยมีองค์กรเครือข่ายทั้งสิ้น 15 แห่งร่วมทำการวิจัย พื้นที่ในการศึกษา คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา โดยมีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นและมีขั้นตอนในการสุ่มแบบมีระบบ รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 4,712 ตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่ประชาชนคาดหวังให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเจรจาพูดคุยและสร้างสันติภาพ ได้แก่ รัฐบาลกับคู่ขัดแย้ง ผู้นำศาสนาอิสลาม อุस्ताซ องค์กรภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา นักการเมืองระดับชาติและท้องถิ่น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม การสร้างสันติภาพ การสำรวจความคิดเห็น ชายแดนใต้

* อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ (ดร.)

** Lecturer, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University. (Ph.D.)

Abstract

While it seems difficult to see the unrest in the southernmost part of Thailand coming to an end, listening to local people's voices is necessary. To achieve sustainable peace requires public participation and other actors are as important as the government. The purposes of this article are to promote people's opinion in the Deep South to the peace dialogues and peacebuilding process; and to raise awareness of the importance of people's participation in peacebuilding. The data are from the results of the first to third Peace Surveys, conducted from 2016-2017 by a network of 15 institutions. The area of the study comprised the provinces of Pattani, Yala, Narathiwat, and four districts of Songkhla. The sample groups were chosen through stratified random sampling and systematic sampling. The total sample groups was 4,712 people. Findings indicate that local people expect the following groups to be involved in peace dialogues and peacebuilding processes: government and conflicting parties, Islamic leaders, Ustaz, civil society, educational institutions, and politicians from national and local levels.

Keywords: Participation, Peacebuilding, Peace Survey, Southern Thailand

บทนำ

ปัญหาเหตุการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ที่ปะทุขึ้นมาระลอกใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2547 นับเป็นเวลากว่าทศวรรษที่เหตุการณ์ความไม่สงบยังคงยืดเยื้อและไม่มีทีท่าที่จะยุติได้ รัฐบาลที่ผ่านมากกว่าเกือบสิบรัฐบาลได้มีความพยายามลองถูกลองผิดในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ การแก้ไขด้วยการใช้มาตรการปราบปรามแบบเด็ดขาดและการใช้กำลังเพื่อต้องการยุติเหตุการณ์ความรุนแรง กลับไม่ช่วยให้เหตุการณ์สงบลงแต่กลับทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ความพยายามดังกล่าวจึงเป็นเพียงการสร้างสันติภาพในความหมายเชิงลบ ซึ่งเป็นความต้องการเบื้องต้นในการยุติความรุนแรงทางกายภาพได้ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้นแต่ปัญหารากเหง้าที่แท้จริงยังไม่ได้รับการเยียวยา (Galtung, 2012) ซึ่งแน่นอนว่าตัวแสดงหลักในการสร้าง

สันติภาพเชิงลบก็คือ คู่ความขัดแย้งอันได้แก่ รัฐบาลและกลุ่มผู้เห็นต่าง

อย่างไรก็ตามเราสามารถสร้างสันติภาพในความหมายเชิงบวกได้ด้วยการสนับสนุนให้มีการขยายความร่วมมือของตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของคนกลุ่มต่างๆ ในการจัดการความขัดแย้งและสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนมีความสำคัญอย่างยิ่งในพื้นที่ชายแดนใต้ของประเทศไทย เนื่องจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีสาเหตุที่ซับซ้อน การดึงเอาเรื่องศาสนาและเรื่องอัตลักษณ์มาเป็นสาเหตุของความแตกแยกมักจุดประกายให้เกิดความรุนแรงได้ง่าย อีกทั้งความขัดแย้งยังถูกสะสมความตึงเครียดมาเป็นระยะเวลานาน ความขัดแย้งนี้จึงเป็นประเด็นละเอียดอ่อนและไม่ใช่ว่าเป็นหน้าที่ของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น ในระยะยาวสิ่งที่สำคัญคือการสร้าง

สันติภาพที่ยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทั้งเวลาและความอดทนเนื่องจากเป้าหมายคือการสร้างสันติภาพเชิงโครงสร้างบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของด้านสิทธิมนุษยชน ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน (Galtung, 2012)

เราจะทราบความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ได้อย่างไร การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในพื้นที่ได้ งานชิ้นนี้ได้นำเสนอผลข้อมูลความคาดหวังของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ในการจัดการความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้ข้อมูลจากผลการสำรวจของประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Peace Survey) ครั้งที่ 1-3 ในช่วงปี พ.ศ. 2559 – 2560 ซึ่งจัดทำโดยสถาบันพระปกเกล้า และอีก 15 เครือข่าย¹ โดยวิเคราะห์ตัวแสดงที่ประชาชนคาดหวังให้มีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสันติภาพตามแนวคิด โมเดลการสร้างสันติภาพ (Peace-building Model) ของ Stephen Ryan (1990) พีรามิดภาวะผู้นำของ Lederach (1997) และกลยุทธ์ของฝ่ายที่สามกับการแปลงความขัดแย้ง (Third-party Strategies with Conflict Transformation) ของ Reimann (2006)

วัตถุประสงค์ของบทความชิ้นนี้เพื่อต้องการเผยแพร่ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่มีต่อกลุ่มต่างๆ ที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพ และเพื่อให้ประชาชนไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในพื้นที่หรือส่วนอื่นๆ ของประเทศได้ตระหนักว่าการจัดการ

ความขัดแย้งและการสร้างสังคมที่สันติสุขต้องการเกิดมาจากความร่วมมือของกลุ่มคนหลายฝ่าย นอกจากนี้ยังเพื่อให้เป็นการสนับสนุนการสำรวจความคิดเห็นประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อกระบวนการสันติภาพที่จะเกิดขึ้นในครั้งต่อไปและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องต่อไป

การมีส่วนร่วมของคนกลุ่มต่างๆ ในกระบวนการสันติภาพสำคัญไฉน

การมีส่วนร่วมของคนกลุ่มต่างๆ มีความสำคัญมากในกระบวนการสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนเพราะปัญหาความขัดแย้งมีผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมากและปัญหาส่วนใหญ่มีความสลับซับซ้อนยากที่จะค้นหาสาเหตุความขัดแย้งที่แท้จริง

นอร์เบิร์ต โรเปอส์ (2559, อ้างถึงใน บุษบง ชัยเจริญวัฒน์, 2561) ได้เสนอรูปแบบการวิเคราะห์ความขัดแย้งเชิงลึก อันประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบคือการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ เป็นการวิเคราะห์ว่าใครเกี่ยวข้องในความขัดแย้งนั้นๆ บ้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรทั้งในเชิงความขัดแย้งและความร่วมมือ ทำให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนต่างๆ มีความสำคัญเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ความขัดแย้งได้อย่างละเอียดถี่ถ้วนมากกว่า

แนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งหรือการสร้างสันติภาพล้วนอ้างอิงถึงกลุ่มผู้เกี่ยวข้องซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนของสันติภาพที่มีระดับต่างกัน ได้แก่

¹ สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ศูนย์ความเป็นเลิศด้านคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สถาบันอิสลาม มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ, ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, สภาประชาสังคมชายแดนใต้, มูลนิธิเอเชีย, สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

โมเดลการสร้างสันติภาพ (Peace-building Model) ของ Stephen Ryan ที่ได้นำเอากลยุทธ์ในการจัดการความขัดแย้งซึ่งได้คิดค้นโดย Johan Galtung และพัฒนาต่อโดย Michael Harbottle และเพิ่มเติมโดย Christopher Mitchell ให้เป็นระบบแบบสามฝ่าย ซึ่ง Peace-keeping คือการรักษาความสงบไม่ให้เกิดการปะทะหรือเผชิญหน้ากันระหว่างคู่ขัดแย้ง ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องที่มีความสำคัญคือรัฐบาลและกลุ่มผู้เห็นต่าง ซึ่งนิยมใช้ความรุนแรงและอาวุธในการจัดการความขัดแย้ง ส่วน Peace-making คือความพยายามในการใช้นโยบายการพูดคุย การเจรจาตกลงจากทั้งสองฝ่ายเพื่อ

จัดการผลประโยชน์ที่ไม่ตรงกัน คือการเลือกใช้มาตรการและวิธีรุนแรงแต่ใช้นโยบายหรือวิธีทางการเมืองแทนนั่นเอง และขั้นสุดท้ายที่ทั้ง Peace-keeping และ Peace-making ประสบความสำเร็จแล้ว นั่นก็คือ Peace-building ซึ่งถือเป็นขั้นตอนที่ทุกฝ่ายปรารถนา เพราะเป็นขั้นที่ความขัดแย้งได้รับการแก้ไขทั้งด้านโครงสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งด้านทัศนคติ และพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล (Johan Galtung อ้างถึงใน บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ, 2561) สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการจัดการความขัดแย้ง (A Framework for Conflict Resolution)

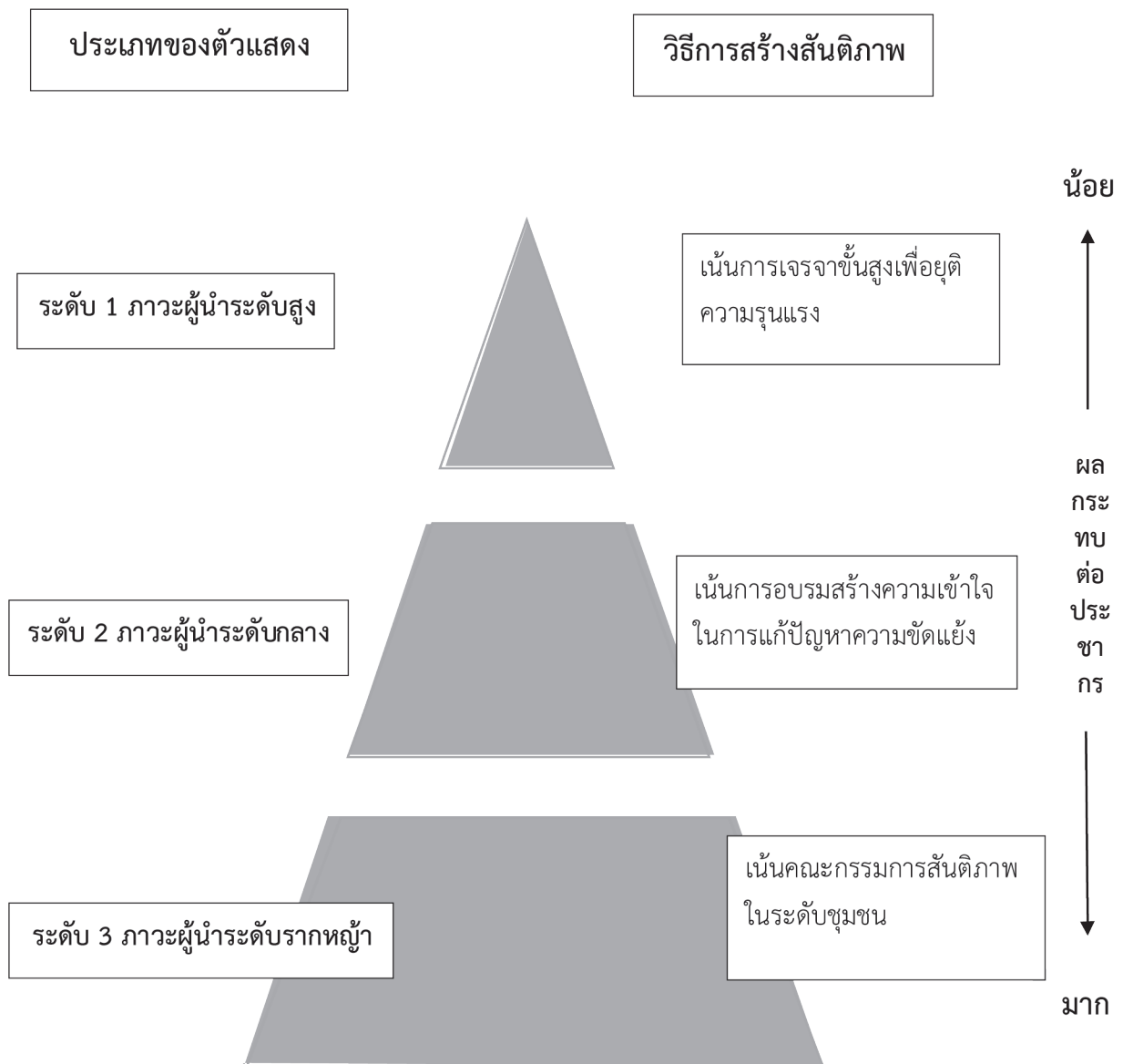
ประเด็นปัญหา	กลยุทธ์	กลุ่มเป้าหมาย
พฤติกรรมความรุนแรง	Peace-keeping (กิจกรรมทางทหาร)	กลุ่มต่อสู้ด้วยอาวุธ (นักรบ)
การรับรู้ผลประโยชน์ที่ไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกัน	Peace-making (กิจกรรมทางการเมือง)	ผู้มีหน้าที่ในการตัดสินใจ (ผู้นำ)
ทัศนคติเชิงลบและโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ	Peace-building (กิจกรรมทางสังคมเศรษฐกิจ)	ประชาชนทั่วไป (ผู้ตาม)

ที่มา: ดัดแปลงจาก Stephen (1990: 52)

อีกตัวแบบหนึ่งที่มีความนิยมในการใช้เป็นแนวทางการสร้างสันติภาพก็คือปิรามิดของ Lederach (1997) ที่แสดงให้เห็นภาวะผู้นำของตัวแสดงระดับต่างๆ พร้อมวิธีการสร้างสันติภาพและของตัวแสดงเหล่านั้น ปิรามิดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำในระดับต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประชากร ซึ่งยิ่งเรามุ่งไปที่ผู้นำในระดับ

ล่างเท่าไรผลกระทบต่อประชาชนก็จะมีมากเท่านั้น อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าประชาชนในทุกระดับมีความสำคัญในกระบวนการสร้างสันติภาพไม่น้อยไปกว่ากัน กล่าวคือวิธีการสร้างสันติภาพจำเป็นต้องใช้ผู้นำหลายระดับเพื่อให้เกิดสันติภาพอย่างยั่งยืน ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1: พีระมิดตัวแสดงและวิธีนำไปสู่การสร้างสันติภาพ

ที่มา: ดัดแปลงจาก Lederach (1997: 39)

สุดท้ายคือกลยุทธ์ของฝ่ายที่สามกับการแปลงความขัดแย้ง (Third-party Strategies with Conflict Transformation) ของ Reimann (2006) เมื่อได้ทราบถึงภาวะผู้นำกับผลกระทบในระดับต่างๆ จากพีระมิดของ

Lederach แล้วตารางต่อไปคือการแสดงให้เห็นถึงตัวแสดงจากทั้ง 3 Track ที่ล้วนมีกลยุทธ์ในการสร้างสันติภาพที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2: กลยุทธ์ของตัวแสดง Track I, II และ III

	Track I	Track II	Track III
ตัวแสดง	ผู้นำทางการเมืองและทางทหาร	ภาคประชาสังคม ตัวแทน ภาคประชาชนทั้งในต่างประเทศ และชุมชน	องค์กรในระดับรากหญ้า องค์กรเพื่อสิทธิมนุษยชน
กลยุทธ์	เน้นผลลัพธ์เป็นหลัก: มาตรการบังคับและเป็นทางการ	เน้นกระบวนการที่ไม่เป็นทางการ เป็นหลัก: มาตรการที่ไม่บังคับ เน้นการอำนวยความสะดวก เป็นที่ปรึกษา	เน้นกระบวนการ และ/หรือโครงสร้าง เป็นหลัก: งานเยียวยา การอบรม ให้ความรู้แก่รากหญ้า

ที่มา: ดัดแปลงจาก Reimann (2006: 6)

การสำรวจความคิดเห็น ของประชาชนในกระบวนการสันติภาพ (Peace Survey)

คู่ความขัดแย้งมักอ้างถึงความต้องการของประชาชน แต่การจะทราบความต้องการของประชาชนที่แท้จริงนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย การใช้เครื่องมือแบบสำรวจความคิดเห็น หรือที่เรียกว่า Peace Poll หรือ Peace Survey ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการช่วยให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการสร้างสันติภาพ ซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการใช้แบบสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในกระบวนการสันติภาพ เช่น ไอร์แลนด์เหนือ และมินดาเนา

ในประเทศไทยมีความพยายามในการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งในภาคใต้โดยใช้ Peace Poll ทั้งหมด 9 ครั้ง ซึ่งจัดทำขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2555 (รุ่งริวี เฉลิมศรีภิญโญรัช, 2560) โดยโพลดังกล่าวจัดทำขึ้นโดยสถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ และมหาวิทยาลัยฟาฏอนี แต่น่าเสียดายที่ข้อมูลเหล่านั้นยังไม่ได้ถูกนำไปใช้ในกระบวนการสร้างสันติภาพอย่าง

เต็มที่ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2559 สถาบันพระปกเกล้า ร่วมกับอีก 15 เครือข่าย จัดทำโครงการสำรวจความเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Peace Survey) ขึ้นทั้งหมด 3 ครั้งในช่วง พ.ศ. 2559-2560 โดย Peace Survey ดังกล่าวมีความแตกต่างจากการสำรวจอื่นๆ ตรงที่สามารถรวบรวมเครือข่ายสถาบันทั้งในและนอกพื้นที่เข้ามาร่วมกันทำการวิจัยในโครงการ Peace Survey นี้ซึ่งแต่ละสถาบันล้วนมีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ นอกจากนี้ทีมงานยังให้ความสำคัญกับกระบวนการเก็บข้อมูลเป็นอย่างมาก มีความพิถีพิถันในการสุ่มตัวอย่างเพื่อความเป็นกลางและเชื่อถือได้ของข้อมูล นอกจากนี้ในประเด็นที่มีความอ่อนไหว การตั้งคำถามได้มีการเชิญกลุ่มตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ ของภาคประชาสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อให้ได้ประเด็นคำถามที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์มากที่สุด

การนำผลข้อมูลจาก Peace Survey ทั้งสามครั้งนี้ ไปใช้ถือว่ามีความแพร่หลายเนื่องจากคณะทำงานเครือข่าย 15 องค์กรได้มีการส่งมอบรายงานผลการสำรวจทั้งสามครั้งไปให้กับคณะพูดคุยสันติภาพทั้งของรัฐบาลและขบวนการ นอกจากนี้ยังได้มีการ

เผยแพร่ผลสำรวจให้กับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียและประชาชน เพื่อทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ กลุ่มผู้มีหน้าที่ในกระบวนการเจรจาเพื่อสันติภาพทั้งสองฝ่ายได้นำข้อมูลจาก Peace Survey ไปใช้

วิธีการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มาจากรฐานข้อมูลผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ (Peace Survey) จำนวน 3 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 ช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2559 ครั้งที่ 2 ช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2559 และครั้งที่ 3 ช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2560 โดยมีองค์กรเครือข่ายร่วมในการวิจัยทั้งสิ้น 15 เครือข่าย

พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ พื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา (อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย) โดยมีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และมีขั้นตอนในการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Sampling) ในระดับตำบล หมู่บ้าน และครัวเรือนรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 4,712 ตัวอย่าง

โดยผู้วิจัยเป็นตัวแทนหนึ่งในเครือข่ายที่เข้าร่วมในฐานะคณะทำงานวิชาการ เนื่องในโอกาสที่คณะทำงานฯ จะทำการสำรวจความคิดเห็นครั้งที่ 4 ในช่วงกรกฎาคม-สิงหาคม 2561 นี้จึงได้มีการประชุมหารือเพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่เก็บจาก 3 ครั้งที่ผ่านมาเพื่อสกัดประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากข้อมูลที่ทำการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจมากมายที่ได้จากผลการสำรวจ เช่น มุมมองต่อปัญหาและผลกระทบจากเหตุการณ์ในพื้นที่ มุมมองต่อและรัฐบาล มุมมองต่อความรุนแรง และมุมมองต่อกระบวนการสันติภาพ เป็นต้น โดยผู้วิจัยมีความสนใจในประเด็นที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนกับการมีส่วนร่วมของ

คนกลุ่มต่างๆ ที่มีต่อกระบวนการสันติภาพ ซึ่งมีคำถามที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวที่ได้นำมาทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่า t-test F-test และค่าไคสแควร์

ผลการศึกษา

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อความสำเร็จของกระบวนการพูดคุย

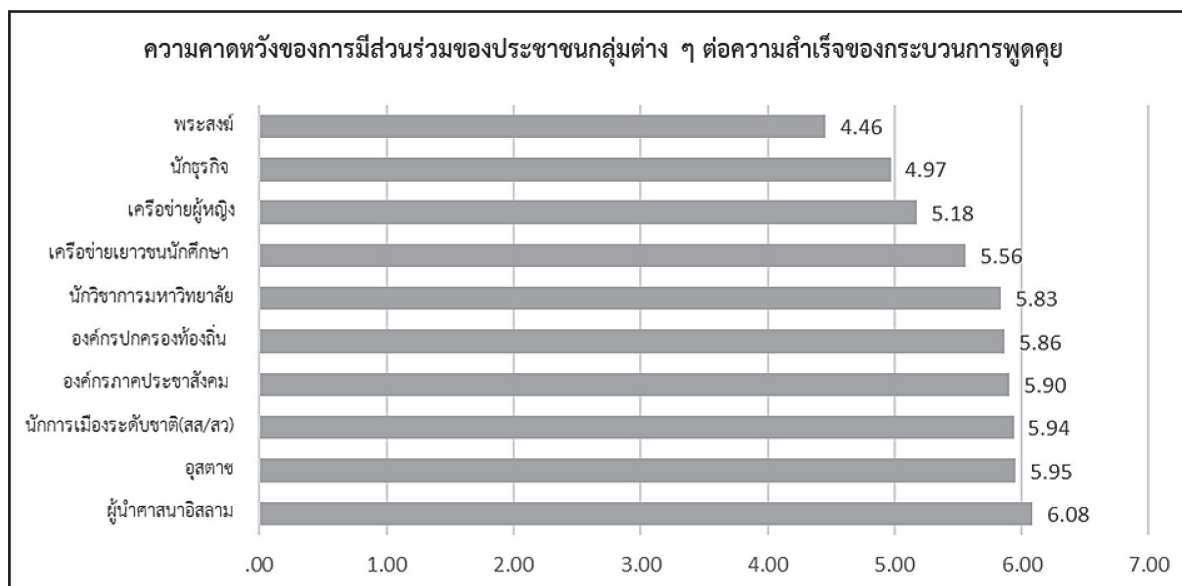
การศึกษาทั้ง 3 ครั้งนี้ประกอบไปด้วยผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 4,712 คน ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงร้อยละ 55.1 และเพศชายร้อยละ 44.9 มีอายุตั้งแต่ 18-70 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 44 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 77.5) รองลงมานับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 22.3) และคริสต์ (ร้อยละ 0.1) ตามลำดับ สำหรับระดับการศึกษาสายสามัญ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 38.3) รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและตอนต้น (ร้อยละ 21 และ 15 ตามลำดับ)

จากผลการสำรวจข้อคำถามที่ถามว่า “ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มต่างๆ ดังต่อไปนี้มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยมากน้อยเพียงใด” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มต่างๆ ต่อความสำเร็จของกระบวนการพูดคุย

ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 ครั้ง พบว่าตัวเลือก 5 อันดับแรกที่ประชาชนเห็นว่ามีสำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการพูดคุย ได้แก่ ผู้นำศาสนาอิสลาม (6.08) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน) (6.02) อุตสาหกรรม (5.95) นักการเมืองระดับชาติ (5.94) และองค์กรภาคประชาสังคม (5.90) และนอกจากนี้ยังมีอันดับรองลงไปอีก ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(5.86) นักวิชาการมหาวิทยาลัย (5.83) เครือข่าย ผู้หญิง (5.18) นักธุรกิจ (4.97) และพระสงฆ์ (4.46) เยาวชนนักศึกษา (5.56) สื่อมวลชน (5.47) เครือข่าย ดัชนีภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2: ความคาดหวังของการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการพูดคุย

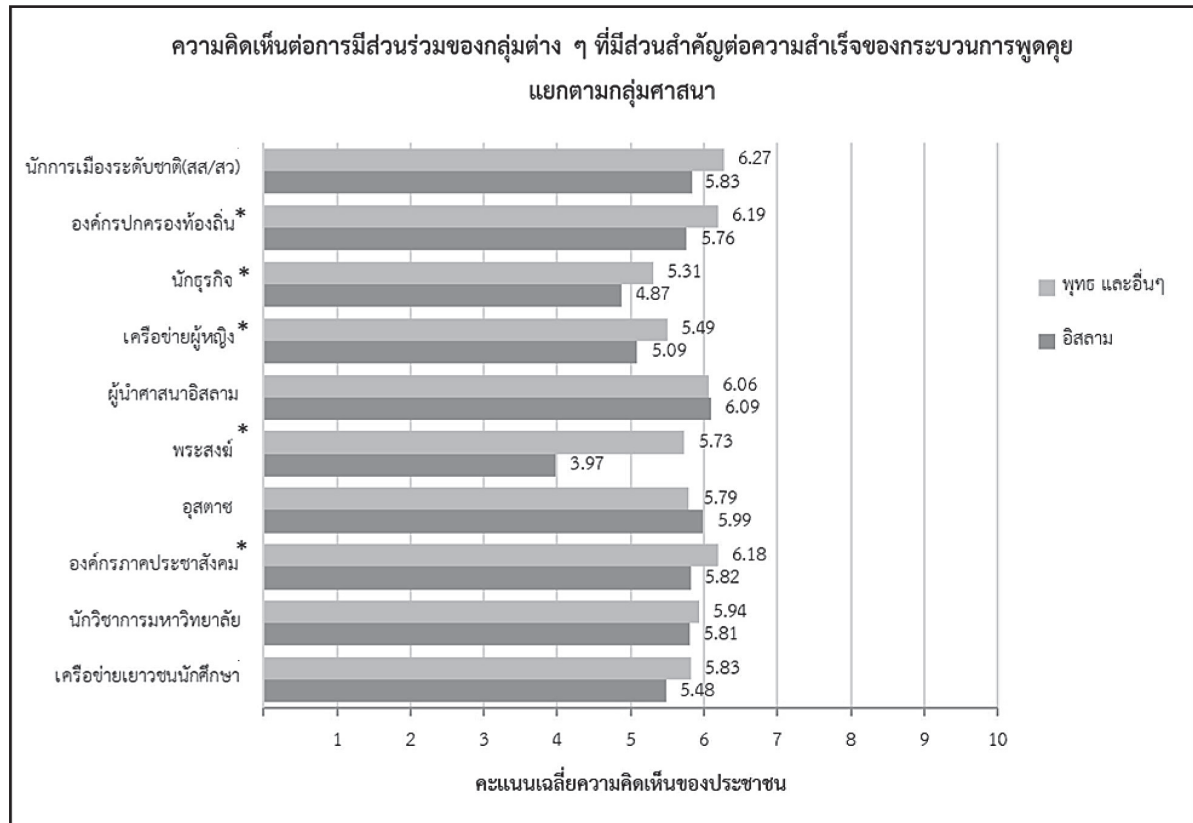
ที่มา: ข้อมูลจากผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อการสนทนาจังหวัดชายแดนใต้ (Peace Survey) ครั้งที่ 1-3

คะแนนเฉลี่ยของคำถามที่เกี่ยวกับความคาดหวังของกลุ่มต่างๆ จากคะแนนเต็ม 10 จะเห็นได้ว่าเกือบทุกกลุ่มมีคะแนนใกล้เคียงกัน คะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ผู้นำศาสนาอิสลาม กลุ่มที่ได้คะแนนน้อยที่สุดคือ พระสงฆ์ ซึ่งไม่น่าแปลกใจเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 83 นับถือศาสนาอิสลาม (สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง, ข้อมูล ณ 31 ธันวาคม 2558 อ้างถึงใน แผนพัฒนา กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน 4 ปี พ.ศ. 2561-2564) ซึ่งทำให้พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีเอกลักษณ์ทางสังคม

และวิถีประชาชนที่แตกต่างจากพื้นที่ส่วนอื่นๆ ของประเทศ

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยแยกตามกลุ่มศาสนา โดยตัวแปรศาสนาได้จัดกลุ่มใหม่เป็นสองกลุ่ม คือ ผู้นำศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธและอื่นๆ ทั้งนี้ เนื่องจากการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม จำนวนแต่ละกลุ่มจะต้องมีจำนวนที่มากพอ

แผนภาพที่ 3: เปรียบเทียบความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยแยกตามกลุ่มศาสนา

ที่มา: ข้อมูลจากผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ (Peace Survey) ครั้งที่ 1-3

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

จากแผนภาพที่ 3 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้กับศาสนาพบว่าทั้งประชากรทั้งสองศาสนามีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลุ่มต่างๆ ที่ควรมีส่วนร่วมต่อกระบวนการสันติภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 โดยประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธมีแนวโน้มที่จะเห็นว่าทุกกลุ่มมีความสำคัญและควรเข้ามามีบทบาทมากกว่าประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ยกเว้นอุstadhและผู้นำศาสนาอิสลามที่ผู้นับถือศาสนาพุทธให้คะแนนน้อยกว่าผู้นับถือศาสนาอิสลามเล็กน้อย ส่วนตัวเลือกที่ประชาชนนับถือศาสนาพุทธเลือกสูงที่สุด คือ “นักการเมืองระดับชาติ”

ในขณะที่ประชาชนนับถือศาสนาอิสลามเลือกสูงที่สุดคือ “ผู้นำศาสนาอิสลาม”

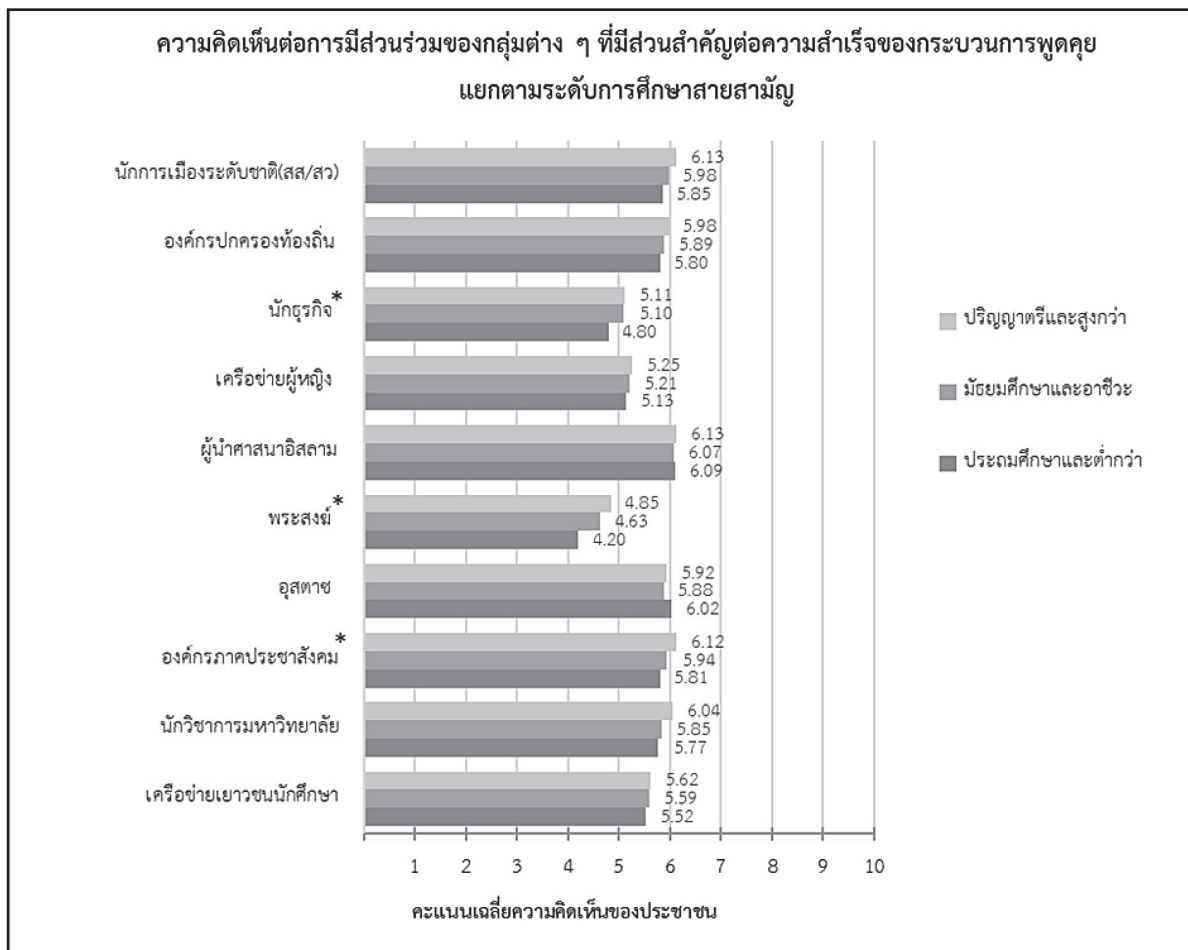
อย่างไรก็ตามมี 2 กลุ่มที่ประชาชนทั้งสองศาสนามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทางสถิติได้แก่ “ผู้นำศาสนาอิสลาม และนักวิชาการมหาวิทยาลัย” แสดงให้เห็นว่าประชาชนไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดต่างก็เห็นว่าทั้ง 2 กลุ่มนี้มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยสันติภาพ

ผลการสำรวจในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังกับกลุ่มคนต่างๆ ที่จะเข้ามามีบทบาทในกระบวนการสร้างสันติภาพ ทำให้เห็นประเด็นที่น่าสนใจ

ว่าประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธมีความคาดหวังกับคนทุกกลุ่ม ต้องการเห็นคนที่มีความหลากหลายเข้ามา ร่วมกันมีส่วนในการแก้ปัญหาซึ่งอาจเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าอำนาจต่อรองของประชาชนที่นับถือศาสนา

พุทธในพื้นที่ที่มีน้อยกว่าประชาชนผู้นับถือศาสนาอิสลามจึงต้องการให้คนหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างสันติภาพในพื้นที่

แผนภาพที่ 4: เปรียบเทียบความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมต่อกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยแยกตามระดับการศึกษาสายสามัญ

ที่มา: ข้อมูลจากผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ (Peace Survey) ครั้งที่ 1-3

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

จากแผนภาพที่ 4 ในภาพรวมประชาชนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าจะมีคะแนนในการเลือกกลุ่มต่างๆ ที่ควรเกี่ยวข้องกับกระบวนการสันติภาพสูงกว่าประชาชนในกลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่า ยกเว้น

“อุस्ताซ” เพียงกลุ่มเดียวที่มีคะแนนเฉลี่ยของประชาชนกลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าเลือกสูงที่สุด ส่วนตัวเลือกที่ประชาชนที่มีการศึกษาทั้ง 3 ระดับเห็นพ้องตรงกันเลือกให้คะแนนสูงสุดก็คือ “ผู้นำศาสนา”

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลุ่มต่างๆ ที่ควรมีส่วนร่วมในความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยมีความสัมพันธ์กันอย่างไร จากการเปรียบเทียบทางสถิติพบว่ามีความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ได้แก่ องค์การภาคประชาสังคม พระสงฆ์ และนักธุรกิจ แสดงให้เห็นว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นใกล้เคียงกันว่าคนทุกกลุ่มควรเข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการพูดคุย ยกเว้นองค์การภาคประชาสังคม พระสงฆ์ และนักธุรกิจ ที่ประชาชนที่มีการศึกษาในระดับต่างกันมีความเห็นที่แตกต่างกันในการเลือก

ความคาดหวังของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพ

อีกคำถามหนึ่งในแบบสำรวจที่แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มองว่าใครบ้างมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นได้จริง ได้แก่คำถามที่ว่า “สถาบัน หน่วยงาน องค์การ หรือบุคคลใดที่ท่านคิดว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้จริง” สำหรับคำถามนี้มีตัวเลือก 23 ข้อ โดยอันดับ 1-5 ที่มีประชาชนคิดว่าพวกเขามีบทบาทสำคัญในการสร้างสันติภาพมากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ รัฐบาล (ร้อยละ 36) ผู้นำศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 16.8) สถาบัน

การศึกษา (ร้อยละ 11.4) ขบวนการ (ร้อยละ 10.7) และนักการเมืองท้องถิ่น (ร้อยละ 10)

นอกจากนี้ยังมี ศอ.บต.² (ร้อยละ 9.7) กอ.รมน.³/ทหารประจำการ (ร้อยละ 9.5) เจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายปกครอง (ร้อยละ 9) นักการเมืองระดับชาติ (ร้อยละ 8.4) องค์การภาคประชาสังคม (ร้อยละ 7.1) สื่อมวลชน (ร้อยละ 6.3) ตำรวจ (ร้อยละ 5) ทหารพราน (ร้อยละ 4.6) กลุ่มยาเสพติด-น้ำมันเถื่อน (ร้อยละ 3.7) คนที่ถูกเลือกปฏิบัติจากรัฐ (ร้อยละ 2.5) ผู้แทนพิเศษของรัฐบาลฯ (กรม.ส่วนหน้า⁴/รัฐบาลส่วนหน้า) (ร้อยละ 1.9) ประเทศต่างๆ/องค์กรระหว่างประเทศ (ร้อยละ 1.5) ชรบ.อรบ.อส.⁵ (ร้อยละ 1.4) มาราดาตานี (ร้อยละ 1.3) คนที่มีความแค้นเพราะตนเอง/คนรู้จักถูกทำร้าย (ร้อยละ 1.2) มาเลเซีย (ร้อยละ 0.9) พระสงฆ์ (ร้อยละ 0.7) และกลุ่มผู้มีอิทธิพล/อำนาจมืด (ร้อยละ 0.5) ตามที่แสดงในแผนภาพที่ 5

คะแนนของรัฐซึ่งมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด เป็นการแสดงให้เห็นถึงตัวแสดงใน track I ยังมีความสำคัญอยู่มากเมื่อเทียบกับตัวแสดงกลุ่มอื่นๆ ประชาชนในจังหวัดชายแดนใต้ยังคงฝากความหวังไว้ที่รัฐในการเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสันติภาพในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

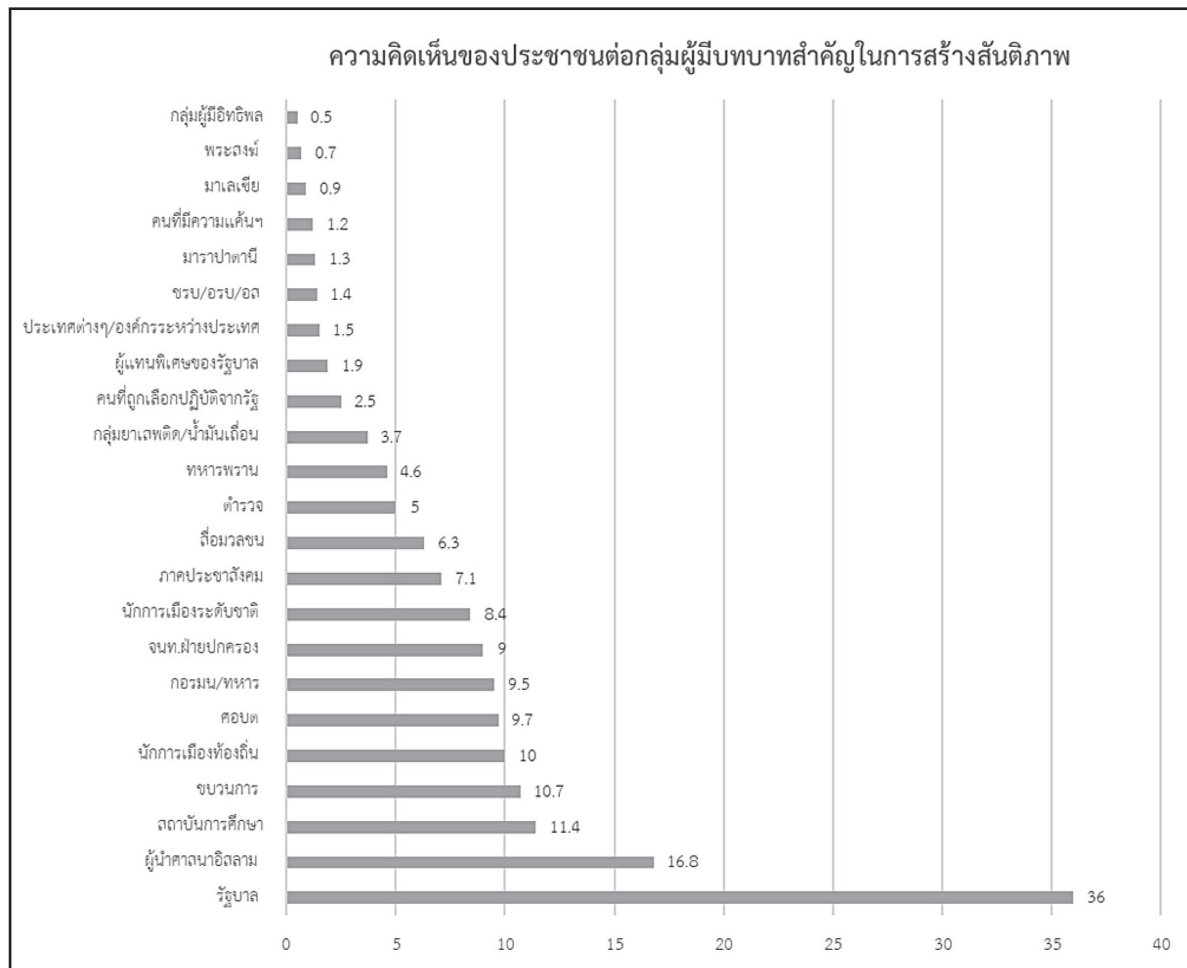
² ศอ.บต. คือ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

³ กอ.รมน. คือ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

⁴ กรม.ส่วนหน้า คือ คณะรัฐมนตรีส่วนหน้า

⁵ ชรบ.อรบ.อส. คือ ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) / อาสารักษามูฮัมหมัด (อรบ.) / อาสารักษาดินแดน (อส.)

แผนภาพที่ 5: ความคิดเห็นของประชาชนต่อกลุ่มผู้มืบทบาทสำคัญในการสร้างสันติภาพ

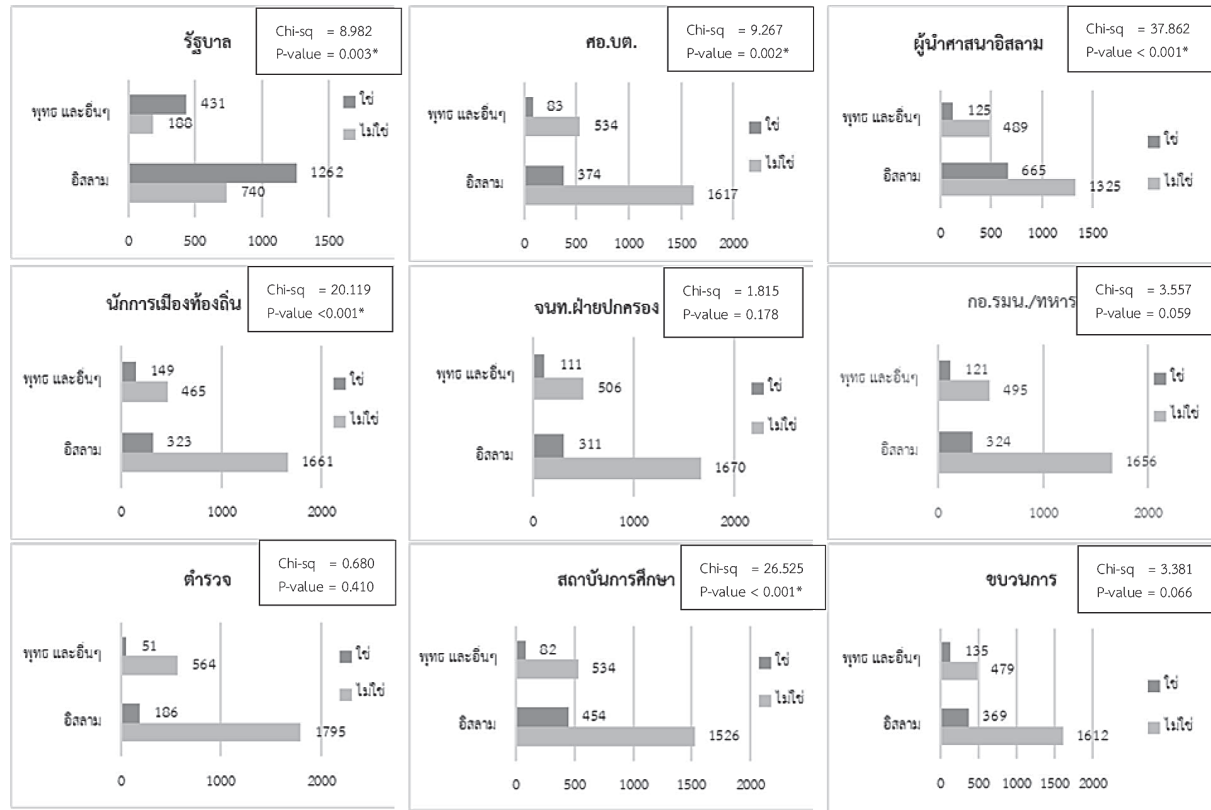

ที่มา: ข้อมูลจากผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ (Peace Survey) ครั้งที่ 1-3

ผู้วิจัยต้องการทราบว่าประชาชนที่มีศาสนาต่างกัน จะมีคาคหวังต่อกลุ่มคนต่างๆ ในกระบวนการสันติภาพ แตกต่างกันหรือไม่ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติ พบว่าประชาชนที่มีศาสนาต่างกันมีความสัมพันธ์กับการเลือกกลุ่มที่มีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพ กล่าวคือจากตัวเลือก 23 กลุ่มมี 8 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รัฐบาล นักการเมือง

ท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ศอบต. กลุ่มยาเสพติด/น้ำมันเถื่อน ผู้นำศาสนาอิสลาม พระสงฆ์ และสื่อมวลชน แสดงว่าประชาชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีความคิดเห็นต่อ 8 กลุ่มนี้ในการสร้างสันติภาพแตกต่างกัน โดยในแผนภาพที่ 6 แสดงผลทางสถิติสำหรับ 9 อันดับที่มีคะแนนผู้เลือกสูงที่สุด

แผนภาพที่ 6: ความคิดเห็นของประชาชนต่อสถาบัน หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลที่คิดว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพ จำแนกตามศาสนา

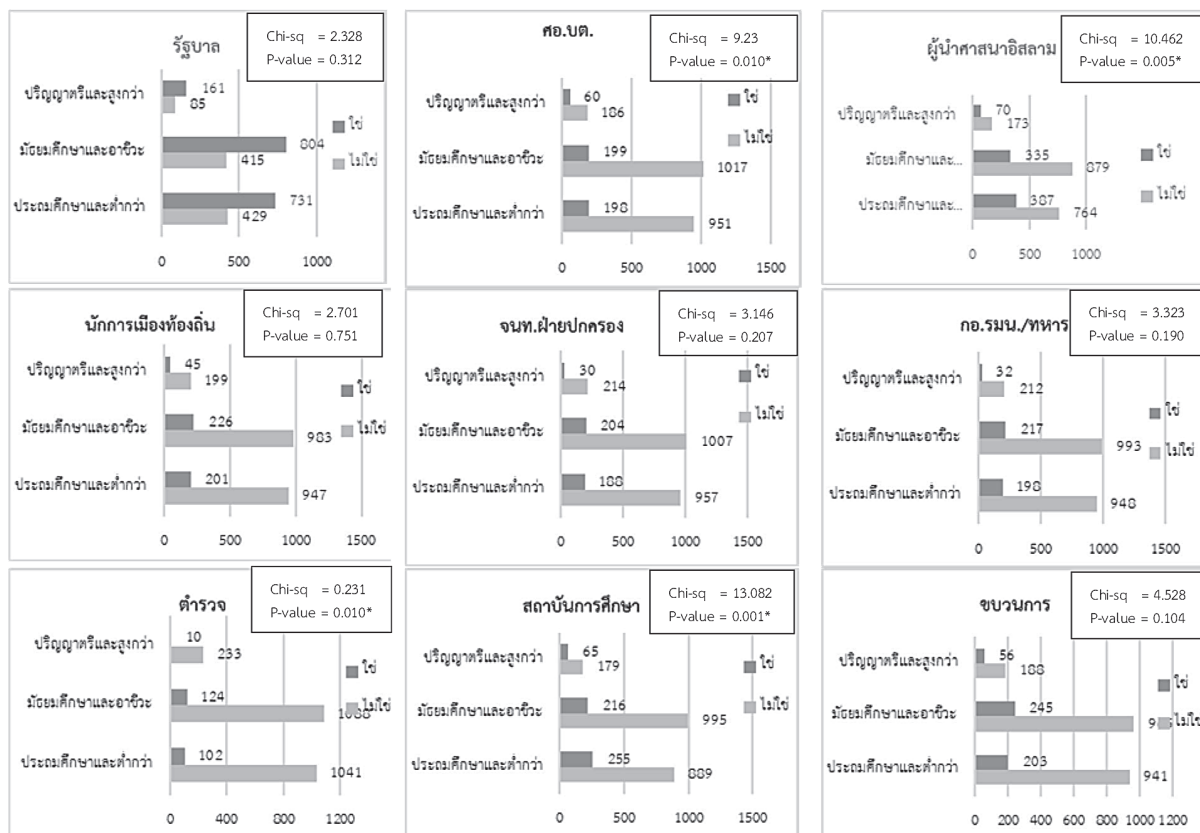

ที่มา: ข้อมูลจากผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ (Peace Survey) ครั้งที่ 1-3

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยค่าร้อยละของประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า ระดับมัธยมศึกษาและอาชีววะ และระดับการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่า พบว่า ตำรวจ สถาบันการศึกษา ศอ.บต. ผู้นำศาสนาอิสลาม ประเทศต่างๆ/องค์กรระหว่าง

ประเทศ และสื่อมวลชน แสดงว่ากลุ่มต่อไปนี้ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันเห็นมีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.005$) โดยแสดงผลทางสถิติเฉพาะ 9 อันดับที่มีคะแนนผู้เลือกสูงที่สุดดังแผนภาพที่ 7

แผนภาพที่ 7: ความคิดเห็นของประชาชนต่อสถาบัน หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลที่คิดว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพ จำแนกตามระดับการศึกษาสายสามัญ

ที่มา: ข้อมูลจากผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ (Peace Survey) ครั้งที่ 1-3

อภิปรายผล

การจัดการความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มต่างๆ ในสังคมโดยแต่ละกลุ่มต่างก็มีหน้าที่และบทบาทที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนก็พบว่ายังมีกลุ่มต่างๆ ที่ประชาชนต้องการหรือคาดหวังให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพและการเจรจาพูดคุยถึงแม้ว่ารัฐบาลกับคู่ขัดแย้งจะยังคงเป็นตัวแสดงหลักในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น เนื่องจากถือเป็นตัวแสดงที่อยู่ยอดสุดของปิรามิด Lederach และมีบทบาทสำคัญในการสร้าง Peace-keeping และ Peace-making

ให้เกิดขึ้นอย่างไรก็ตามถ้าต้องการไปให้ถึงเป้าหมาย Peace-building ที่กลุ่มเป้าหมายคือประชาชนทั่วไป ตัวแสดงอื่นๆ ก็จำเป็นต้องเข้ามา มีบทบาทในการสร้างสันติภาพเพื่อความสงบในพื้นที่อย่างยั่งยืน

หลังจากทำการวิเคราะห์ข้อความสองข้อที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อกลุ่มคนที่ควรมีส่วนร่วมในการเจรจาพูดคุยและกระบวนการสร้างสันติภาพ และวิเคราะห์กับแนวคิดต่างๆ ทำให้พบว่า นอกเหนือจากรัฐบาลและขบวนการ กลุ่มคนต่างๆ ที่ประชาชนเห็นว่าสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสันติภาพ มีดังต่อไปนี้ ผู้นำศาสนาอิสลาม อุस्ताซ องค์กรภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา นักการเมืองระดับชาติและท้องถิ่น

ในขณะที่ผู้นำศาสนาอิสลามได้รับความคาดหวังเป็นอันดับหนึ่งจากประชาชนในพื้นที่แต่พระสงฆ์กลับได้รับคะแนนน้อยที่สุด ในข้อนี้สามารถอธิบายได้ด้วยสัดส่วนของประชาชนในพื้นที่ที่นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าศาสนาพุทธ 80: 20 โดยประมาณ ผู้นำศาสนาอิสลามหมายถึงใครบ้าง ผู้นำสูงสุดของศาสนาอิสลามในประเทศไทยก็คือจุฬาราชมนตรีอันเป็นตำแหน่งสูงสุดของฝ่ายมุสลิมที่มีหน้าที่ให้ข้อปรึกษาด้านศาสนาอิสลามแก่รัฐบาลไทย ส่วนในระดับพื้นที่ย่อยลงไปจะมีอิหม่ามคือผู้นำทางศาสนาอิสลามในชุมชน อิหม่ามจึงถือว่าเป็นผู้นำสังคมมุสลิมในระดับท้องถิ่นโดยมีนियามในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2550⁶ ที่มีหน้าที่เป็นผู้นำในการทำละหมาดและการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ เป็นผู้มีความรู้มีคุณธรรมสามารถอบรมสั่งสอนหลักธรรมทางศาสนาอิสลามได้ (วินัย สมะอุณ, 2554)

ในขณะที่เดียวกันอุสตาก็ได้รับเลือกมาเป็นอันดับต้นๆ ของความคาดหวังให้มีส่วนร่วมในกระบวนการพูดคุย แต่สำหรับบางคนอาจยังไม่เข้าใจความหมายว่า ‘อุสตาส’ แท้จริงแล้วคือใคร อุสตาส แปลว่า อาจารย์ ผู้ทรงความรู้ ผู้อาวุโส (Google Site, ศาสนาอิสลาม) อุสตาส จึงได้แก่บรรดาครูโรงเรียนปอเนาะต่างๆ เป็นพวกที่มีความรู้ บางคนเคยไปเรียนในประเทศตะวันออกกลาง ปากีสถานและอินโดนีเซียและยึดมั่นในศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตามอุสตาสกลับถูกมองว่าเป็นแกนนำของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่และเป็นผู้ชักนำเยาวชนให้ก่อเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้จัดหาคนเข้าร่วมขบวนการ (Helbardt, 2010) ส่วนโรงเรียนปอเนาะก็กลายเป็นแหล่งปลูกฝังแนวคิดที่ต่อต้านรัฐไทยและบ่มเพาะผู้ก่อความไม่สงบ (คอลัมน์: กล้าได้กล้าเสีย)

อีกตัวแสดงหนึ่งที่น่าจับตามองคือ ภาคประชาสังคม ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างสูงว่ามีความสำคัญ และยังเป็นภาคส่วนที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายที่สุด ในประเทศที่มีปัญหาความขัดแย้งทางอัตลักษณ์หรือศาสนาที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย ภาคประชาสังคมถือเป็นหน่วยที่มีบทบาทสำคัญอันดับต้นๆ ของตัวแสดงหลักในการจัดการความขัดแย้ง ผลงานวิจัยของ Paffenholz (2010) ที่ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของภาคประชาสังคม แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาคประชาสังคมในการสร้างบรรยากาศในการสร้างสันติภาพและการทำงานขององค์กรภาคประชาสังคมในการมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพด้วยวิธีต่างๆ

งานอีกชิ้นหนึ่งของ Boonpunth (2017) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนของไทย พบว่าบทบาทของภาคประชาสังคมที่มีความสำคัญคือ “งานซ่อม” ได้แก่ งานเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบทั้งด้านร่างกายและจิตใจ และ “งานสร้าง” ได้แก่ กิจกรรมที่สามารถลดบรรยากาศความตึงเครียดในสังคม และปรับทัศนคติและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้มีส่วนได้เสียในสังคมที่มีความขัดแย้ง แต่อย่างไรก็ดีองค์กรภาคประชาสังคมก็ยังไม่สามารถเป็นตัวแสดงหลักในการยุติความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้โดยตรง หากแต่ก็ไม่สามารถขาดตัวแสดงที่เป็นภาคประชาสังคมได้เช่นกันหากเราต้องการยุติปัญหาอย่างยั่งยืน เป็นที่น่าสังเกตว่าในการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในภาคใต้กลับพบว่าประชาชนยังให้ความสำคัญกับภาคประชาสังคมให้เป็นส่วนสำเร็จในการสร้างสันติภาพหรือเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเจรจาสันติภาพไม่มากเท่าที่ควร

สถาบันการศึกษาติดอันดับ 1 ใน 5 ที่ประชาชน

⁶ “มาตรา 4...อิหม่าม หมายความว่า ผู้นำศาสนาอิสลามประจำมัสยิด” และ “มาตรา 37 อิหม่ามมีอำนาจหน้าที่ ปกครองดูแลและแนะนำเจ้าหน้าที่ของมัสยิดให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เรียบร้อย อำนาจความสะอาดแก่มุสลิมในการปฏิบัติศาสนกิจ สั่งสอนและอบรมหลักธรรมทางศาสนาอิสลามแก่บรรดาสัปบุรุษประจำมัสยิด”

มองว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพ ซึ่งในปัจจุบัน มีมหาวิทยาลัยทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้และที่ส่วนกลางที่เข้ามาศึกษาทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งและสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ในแง่มุมต่างๆ ทั้งสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่ นักวิชาการมักจะได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากคนในพื้นที่เนื่องจากได้รับความไว้วางใจในความเป็นกลาง และการแสดงความคิดเห็นโดยใช้ข้อมูล (Fact) เป็นพื้นฐานมากกว่าการใช้ค่านิยม (Value) หรือความคิดส่วนบุคคลในการตัดสินปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการต้องการช่วยเหลือคนในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักวิชาการที่ต้องการเข้าทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่นี้

นักการเมืองคือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งมีอยู่หลายระดับ นักการเมืองระดับชาติถูกมองว่ามีบทบาทสำคัญในกระบวนการพูดคุยซึ่งก็ตรงกับแนวคิด Peace-making ของ Stephen (1990) ที่ผู้นำในระดับสูงเป็นตัวแทนรัฐผู้ทำการเจรจา เป็นที่น่าสนใจว่านักการเมืองท้องถิ่นกลับถูกเลือกว่ามีบทบาทสำคัญในการสร้างสันติภาพมากกว่านักการเมืองระดับชาติทั้งๆ ที่นักการเมืองระดับชาติถือเป็นตัวแสดงใน Track I ซึ่งหมายถึงตัวแสดงหลักที่มีภาวะผู้นำระดับสูงในการจัดการความขัดแย้งและสร้างสันติสุขในพื้นที่ เพราะเป็นผู้กำหนดนโยบายในระดับชาติ

ในส่วนของการสัมพันธ์ทางสถิติของความคิดเห็นของประชาชนกับศาสนาและระดับการศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในข้อที่ถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ที่ควรมียุทธศาสตร์ในการ

เจรจาพูดคุยสันติภาพกับศาสนา ซึ่งเกือบทุกกลุ่มผู้มีความศรัทธาพุทธและอิสลามเลือกแตกต่างกัน ยกเว้นผู้นำศาสนา และนักวิชาการมหาวิทยาลัยที่ประชาชนทั้งสองศาสนา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน นอกนั้นประเด็นอื่นๆ ไม่พบว่ามีสัมพันธ์กันทางสถิติมากนัก

สรุปและเสนอแนะ

การสำรวจนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการได้มาซึ่งข้อมูลความคิดเห็นจากประชาชนที่อยู่ในฐานล่างของปิรามิด Lederach หรือ กลุ่มใน Track II และ III ของ Galtung ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและสร้างบรรยากาศในการเจรจาสันติภาพ ซึ่งผลการศึกษาทำให้ทราบถึงความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่ต่อตัวแสดงต่างๆ ที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพูดคุยและสร้างสันติภาพ เพื่อให้ประชาชนและตัวแสดงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงบทบาทของตนเองหรือกลุ่มต่างๆ ในการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ซึ่งประชาชนยังคงเห็นว่ารัฐมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการบทบาทการสร้างสันติภาพ ซึ่งสอดคล้องกับในประเทศที่ประสบปัญหาความขัดแย้งคล้ายคลึงกัน เช่น อาเจะห์ มินดาเนา และไอร์แลนด์เหนือ ในขณะที่ตัวแสดงใดที่ไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนเท่าที่ควรอาจต้องพัฒนาศักยภาพเพื่อให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้ได้มากยิ่งขึ้น เพราะแต่ละตัวแสดงต่างก็ล้วนมีบทบาทและความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในช่วงเวลาที่ต่างกันขึ้นอยู่กับลำดับขั้นของกระบวนการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งที่สุดแล้วการสร้างสันติภาพจะไม่สามารถสำเร็จได้อย่างยั่งยืนถ้าปราศจากตัวแสดงต่างๆ เหล่านี้ร่วมมือกัน

บทความนี้

Received เมื่อ 22 สิงหาคม 2561

Revised เมื่อ 17 ตุลาคม 2561

Accepted เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2561

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กล้าได้กล้าเสีย. (2547, 20 ธันวาคม). *อุสตาซคือใคร?*. ไทยรัฐ. สืบค้นจาก http://www.thairath.co.th/thairath1/2547/column/intrepid/dec/20_12_47.php.

ความสำคัญของ Track 2 ในกระบวนการสันติภาพปาตานี. (2557, 16 ตุลาคม). สืบค้นจาก <https://deepsouthwatch.org/dsj/th/6269>.

จิราพร บุนนาค. (2557, 8 พฤศจิกายน). *ประสบการณ์และบทเรียนของกระบวนการสันติภาพใน Track 1*. สืบค้นจาก <https://deepsouthwatch.org/dsj/th/6372>.

บุษบง ชัยเจริญวัฒน์. (2561). *การจัดการความขัดแย้ง: ความรู้เบื้องต้นและกรณีศึกษา*. สงขลา : พี.ซี พรินติ้ง. ผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้ (Peace Survey) ครั้งที่ 1 กุมภาพันธ์-มีนาคม 2559. (ม.ป.ป.). กรุงเทพฯ : ของเรา.

ผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้ (Peace Survey) ครั้งที่ 2 ช่วงกรกฎาคม-สิงหาคม 2559. (ม.ป.ป.). กรุงเทพฯ : ของเรา.

ผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้ (Peace Survey) ครั้งที่ 3 ช่วงเมษายน-พฤษภาคม 2560. (ม.ป.ป.). กรุงเทพฯ : ของเรา.

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564). (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก http://www.osmsouth-border.go.th/news_develop.

มุมมองสันติภาพของ track 3 มาสร้างอนาคตร่วมกันได้ไหม?. (2557, 13 ตุลาคม). สืบค้นจาก <https://deepsouthwatch.org/dsj/th/6259>.

รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช. (2560). *โพลสันติภาพ: การศึกษาเปรียบเทียบความขัดแย้งในไอร์แลนด์เหนือและจังหวัดชายแดนใต้*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ (PRC).

วินัย สมะอุ. (2554, 20 ธันวาคม). *บทบาทอิหม่ามในการสร้างความมั่นคงของสังคม*. สืบค้นจาก <http://www.muslimvoicetv.com/ncontent/news.php?nid=6675#ixzz5Gsb63Iva>.

ศาสนาอิสลาม. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/sasnaxislam/sasna>.

ภาษาอังกฤษ

Boonpunth, Kayanee. C. and Rolls M. G. (2016). The Role of Civil Society in Peacebuilding in Southern Thailand. *Journal of Public Affairs*, 16(4), pp. 376-383.

Galtung, Johan. (2012). Positive and Negative Peace. In Charles P. Webel and Jorgen Johansen (Eds.), *Peace and Conflict Studies*. (pp. 75-78). Oxon : Routledge.

- Helbardt, Sascha. (2010, January 21). *Anatomy of Southern Thailand's Insurgency: Some Preliminary Insights*. Retrieved from <http://www.newmandala.org/wpcontent/uploads/2010/01/Anatomy-of-Southern-Thailand%D1%82%D0%90%D0%A9s-Insurgency.pdf>
- Lederach, John P. (1997). *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Washington, D.C. : United States Institute of Peace Press.
- Paffenholz, Thania. (2010). *Civil Society and Peacebuilding: A Critical Assessment*. Colorado: Lynne Rienner.
- Reimann, Cordula. (2006, October). *Assessing the State-of-the-Art in Conflict Transformation*. Berghof Research Center for Constructive Conflict Management. Retrieved from <http://www.berghof-handbook.net>.
- Ryan, Stephen. (1990). *Ethnic Conflict and International Relations*. Hants: Dartmouth Publishing Company.
- Suwit Laohasiriwong and Ming-Chee Ang. (2007). *Peace Building in Asia Pacific: The Role of Third Parties*. Khon Kaen : Institution for Dispute Resolution.